

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

Сушко Анатолій Іванович, Прохоренко Аліна Марленівна ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РАМКАХ ДЕМОКРАТИЧНОГО ТРАНЗИТУ	764
Акімов Андрій Володимирович СУЧАСНИЙ СТАН НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОБІЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	766
Барасій Віта Юрївна СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ФОРМУВАННЯ МЕДІАКРАТІЇ	768
Білий Веніамін Сергійович ПОЛІТИКА ТА МАСМЕДІА: ВІД «ГАЛАКТИКИ ГУТЕНБЕРГА» ДО МЕДІАТИЗАЦІЇ ДЕБАТІВ.....	771
Возненко Леонід Валерійович ПРОБЛЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ	773
Гевелюк Діана Андріївна SOFT POWER ЯК ІНСТРУМЕНТ ІМІДЖУ ДЕРЖАВ.....	774
Железков Андрій Іванович ТЕРОРИЗМ ЯК ЗАГРОЗА СВІТОВИХ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ	776
Капсамун Олег Георгійович ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ.....	778
Лисянський Павло Леонідович ЦИВІЛЬНИЙ МІЛІТАРИЗМ РФ ЯК ЗАГРОЗА ВИНИКНЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ У КРАЇНАХ СХІДНОЇ ЄВРОПИ	780
Онищенко Олександр Олексійович ТЕХНОЛОГІЯ «БЛОКЧЕЙН» ЯК ВАЖЛИВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ	782
Римар Богдан Анатолійович СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР ЛЕГІТИМНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	784
Саліхов Артем Романович АКСІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ У ВІЙСЬКОВИЙ ТА ПОСТВІЙСЬКОВИЙ ЧАС	786
Фартушний Дмитро Сергійович ЕЛЕКТОРАЛЬНИЙ ВИБІР: ДЕМОКРАТІЯ ЧЕРЕЗ КОМУНІКАЦІЮ	788
Чігидін Валерій Вікторович ПАРТІЙНА КОНКУРЕНЦІЯ ЩОДО ПОЛІТИЧНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА ЯК ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОРІЄНТИР РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	790
Ястребова Віра Андріївна ІНСПІРОВАНО-ЗОВНІШНІЙ СЕПАРАТИЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТВОРЕННЯ КВАЗІДЕРЖАВНИХ УТВОРЕНЬ В КРАЇНАХ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ	792

СЕКЦІЯ 20. СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Ярова Ліліана Вікторівна СТАН СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	795
Яковлев Денис Вікторович РОЛЬ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ У СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЯХ	798
Вітовщик Тетяна Сергіївна, Байрук Оксана Ігорівна СТРУКТУРА СПОЖИВЧОГО КОШИКА ЯК ВИХІДНА ТОЧКА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ УКРАЇНИ	800
Каретна Ольга Олександрівна ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ СОЦІАЛЬНОЇ СТРАТИФІКАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	804
Прохоренко Євгенія Яківна КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ «ВІКОВА НЕРІВНІСТЬ»: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ПОГЛЯД	806
Шмаленко Юлія Іванівна ТОКСИЧНІСТЬ У ПОЛІТИЧНОМУ МЕДІАПРОСТОРІ	808
Яковлева Лілія Іванівна ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ЯК ЧИННИК ЛЕГІТИМНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	811
Яценко Микола Анатолійович МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КІЛЬКІСНИХ ТА ЯКІСНИХ МЕТОДІВ У НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКІЙ РОБОТІ СТУДЕНТА.....	813
Сафронова Ганна Володимирівна ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У КОНТЕКСТІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ПРОТЯГОМ ЖИТТЯ.....	816

2. Кастельс М. Інтернет-галактика. Міркування щодо інтернету, бізнесу та суспільства : пер. з англ. Київ : Ваклер, 2007. 304 с.

3. Яковлев Д. В. Медіа-скандал як біфуркація політичного розвитку в умовах віртуалізації політики. *Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Серія : Соціологія, політологія*. 2014. Т. 14, вип. 13. С. 355–364. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f2282f77-1dbf-4f92-9063-2c7006372fa3/content>

4. Сорока Ю. Соціокультурна інтерпретація полікультурного суспільства. *Historians* : вебсайт. Дата публікації: 26.09.2012. URL: <https://www.historians.in.ua/index.php/en/doslidzhennya/388-yuliia-soroka-sotsiokulturna-interpretatsiia-polikulturnoho-suspilstva>

5. Яковлева Л. І. Канон легітимності: класичні визначення, політико-правові контрасти, сучасні виклики. *Політикус*. 2020. Вип. 1. С. 5–11.

6. Сушко А. І., Римар Б. А. Соціокультурні чинники легітимності публічної влади. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2023. Вип. 44. С. 116–121.

7. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. Київ : Основи, 1998. 534 с.

Ключові слова: соціокультурний простір, легітимність, політика, публічна влада, соціальний порядок, ідентичність

Keywords: sociocultural space, legitimacy, politics, public power, social order, identity

Саліхов Артем Романович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри політичних теорій*

АКСИОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ У ВІЙСЬКОВИЙ ТА ПОСТВІЙСЬКОВИЙ ЧАС

Військова агресія РФ проти України триває вже понад двох років. За цей час громадяни України пройшли тяжкі випробування. Українці, які залишилися на окупованих рф територіях України пройшли через «фільтрацію» та репресії [1] силових органів окупаційних адміністрацій рф. Через здійснення масованих ракетних обстрілів окупаційною армією рф цивільних об'єктів та об'єктів критичної інфраструктури, численна кількість Українців залишилась без своїх квартир та будинків, тому, що у наслідок ворожих обстрілів було завдано руйнуванню багатоповерхові житлові будинки. Частина громадян України вимушена була поїхати в інші країни через намагання зберегти життя собі та своїй сім'ї. Військова агресія рф проти України завдає великої шкоди Українському народу, який ціною життів військових і цивільних громадян України стримує імперську агресію РФ [2]. Відповідно можна констатувати, що через військову агресію РФ проти України, набули розвитку громадсько-політичні процеси, які повністю змінили систему цінностей громадян України. Також слід зазначити, що після початку військової агресії рф проти України, спецслужби ворога почали активно застосовувати проти Українців інформаційно-психологічні спецоперації для маніпулювання свідомістю громадян України на власну користь. Через вище зазначені фактори набула змін й система цінностей електоральних вподобань громадян України. Слід розуміти, що у військовій агресії рф, диктаторський режим Кремля хоче знищити не тільки Україну, а ще й показати світовому демократичному співтовариству знищення молодого демократії на пострадянському просторі. Тому для Українців та громадського суспільства України крім протидії військовій агресії рф, а також збереження держави та нації стоїть завдання по збереженню демократичних процесів навіть у військовий та пост військовий часи. Саме тому потрібно розуміти, які виклики перед Україною будуть у пост військовий час, та які наслідки вони можуть нести за собою.

Я вважаю, що аксіологічний аналіз – це один із інструментів прогнозування та моделювання ситуації на основі отриманих даних про зміну цінностей громадян України під час наступних виборів. Слід зазначити, що саме запит та настрої суспільства будуть впливати на формування пердвибірчих програм політичними партіями України. «Електоральна поведінка» – це форма прояву політичної поведінки людей, яка пов'язана з реалізацією ними соціальних функцій виборців (делегування повноважень). Проте в країнах де відбувалися військові конфлікти, більш потужно працювали системи пропаганди, інформаційно-психологічних операцій та ін., що в свою чергу посилювало діяльність з перетворення свідомості громадян, а також погіршувало систему політичної комунікації влади та суспільства. В свою чергу, погіршення комунікації між владою та суспільством може призвести до зародження сепаратистських настроїв, або реалізацією країною агресором проєктів направлених розвиток сепаратистських процесів через технологію зовнішньо-інспірованого сепаратизму [3].

Сучасна політична наука виявляє значний інтерес до проблем політичної комунікації через актуальність цієї тематики для розвитку сучасного суспільства. Особливо нагальним з точки зору пріоритетів теорії та практики політичної комунікації виступає аспект політичної маніпуляції свідомістю та техніки управління поведінкою індивідів та груп для формування у останніх певних ціннісних вподобань. Прикладний напрям у дослідженні політичної поведінки, який був започаткований роботами П. Лазарсфельда та Р. Мертон на початку ХХІ століття – набуває нового змісту, а діяльність із перетворення свідомості з політичною метою стає технологізованою та індустріалізованою, що посилює вплив на формування системи цінностей у індивідів перед проведенням виборчого процесу. Політична діяльність завжди детермінована цінностями суб'єкта політики, відтак курс її розвитку держави, результати виборів та інші політичні процеси є вираженням домінуючої системи цінностей [4]. На думку доктора соціологічних наук Погрібної Вікторії: «У суспільній свідомості цілком природно закріплена позиція громадян про те, що влада несе відповідальність за все, що відбувається в державі та суспільстві» [5, с. 161]. Якщо аналізувати виборчі кампанії минулого, то можна прийти до висновку, що виборці зазвичай більше реагують на минуле, ніж на розпливчате майбутнє, яке обіцяють претенденти на владні посади, а отже можна стверджувати, що у виборців спрацьовує «електоральна пам'ять» або «політика пам'яті». Для розуміння можливих змін політичних цінностей виборців, потрібно розуміти, які цінності домінують у мирний час, а які у пост військовий. Цінності – це складна ієрархічна система, що займає важливе місце в структурі особистості та світоглядних структур свідомості, виконуючи функції регулятора активності людини. Слід зазначити, що політичні цінності – це об'єкти, явища, ідеї, процеси політичного життя та їх властивості, до яких людина ставиться як до таких, що задовольняють її соціальні потреби, інтереси і які вона залучає у сферу своєї життєдіяльності [6, с. 719]. О. С. Бакумов у своїй статті: «Електоральна поведінка виборців у 2010–2014 рр. Кластерний аналіз», який на думку автора дозволяє оцінити електоральну поведінку громадян протягом останніх кількох років з позиції кількісних методів дослідження. Аксіологічний аналіз виборчого процесу дозволяє оцінити електоральні цінності виборців, за якими в майбутньому можна буде провести й кластерний аналіз. Потрібно розуміти, що після військового вторгнення РФ в Україну, політичні цінності громадян України кардинально змінилися, а отже перед проведенням досліджень за допомогою різних методологій, ми вважаємо, що спочатку потрібно провести саме аксіологічний аналіз, який направлений на виявлення зміни цінностей у виборців. Головними цінностями для громадян України, які пережили та переживають військову агресію РФ проти України вірогідніше за все будуть домінувати такі цінності, як: право на життя, безпека, право на вільне пересування, захист соціально-економічних прав військовослужбовців, ветеранів та їх сімей, захист соціально-економічних прав переселенців, право повернення на Батьківщину з еміграції, право на перехід з військової служби на цивільну (демобілізація), інтеграція демобілізованих військових у мирне життя. Результатом такої трансформації є радикальна зміна політичних цінностей

виборців. Головним трансформуючим фактором, є загроза життю та особистої безпеки, яка створена внаслідок військової агресії РФ.

Бажання збереження свого життя, призводить до внутрішнього переселення мешканців до інших регіонів, міграції до інших країн, що у свою чергу негативно відбивається на економіці країни та особистому добробуті громадян. Отже політичні цінності виборців з мирного на пост військовий час проходять трансформацію де соціально-економічний добробут, як домінуюча цінність у мирний час відходить на другий план у пост військовий час. Головною політичною цінністю виборців у пост військовий час визначається через безпековий фактор, тобто все що пов'язано із збереженням життя та відсутністю загрози життю. Але слід зазначити, що питання електоральних цінностей громадян України у пост військовий час потребує детального дослідження, алгоритм яких повинен починатися з аксіологічного аналізу, а вже потім з інших методологій.

Список використаних джерел

1. Шапавалова А. О. «Фільтрація» як інструмент геноциду українського народу. *Наука в умовах воєнного стану: пошуки, проблеми, перспективи розвитку*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених (3 трав. 2023 р.). Дніпро, 2023. С. 47–49.
2. Здіорук С., Яблонський В. Проект «Русского мира» як механізм імперської агресії Росії проти України. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. Київ, 2014. № 6 (74). С. 258–268.
3. Мамонтова Е. В., Лисянський П. . Інспірований сепаратизм в Україні як політичне явище та наукова категорія. *Актуальні проблеми політики*: зб. наук. пр. Одеса, 2022. Вип. 70. С. 49–54.
4. Косьмій О. Чесність у політиці: аксіологічний аспект. *Політика і духовність в умовах глобальних викликів*. 2014. № 3. С. 144.
5. Погрібна В., Сахань О. Електоральна пам'ять українців як соціально-політичний феномен: аксіологічний та онтологічний аналіз. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2021. № 48. С. 160–184.
6. Політичний енциклопедичний словник / за ред. Ю. Шемшученка, В. Бабкіна, В. Горбатенка. Київ, 2004. 736 с.

Ключові слова: аксіологічний аналіз, виборчий процес, пост військовий час, політична система, політичні партії, ціннісні пріоритети, демократія, верховенство права, безпека

Keywords: axiological analysis, electoral process, post-military period, political system, political parties, value priorities, democracy, rule of law, security.

Фартушний Дмитро Сергійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри політичних теорій*

ЕЛЕКТОРАЛЬНИЙ ВИБІР: ДЕМОКРАТІЯ ЧЕРЕЗ КОМУНІКАЦІЮ

Становлення демократичного політичного режиму в Україні має декілька важливих складових. Безперечно, однією із них є демократизація електорального процесу та забезпечення сприятливих інституційних та комунікативних умов для раціонального електорального вибору громадян. Без прозорих і чесних виборів неможлива демократія, як пріоритетний європейський орієнтир розвитку України. Слід також зауважити, що електоральні кампанії характерні не лише для демократичних політичних режимів. Авторитарні країни та їх лідери також не відкидають вибори, як один із елементів легітимації влади, але намагаються симулювати електоральний процес та фальсифікувати електоральний результат.